

**MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİL VƏ TƏRBIYƏ
ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ
PRESCHOOL EDUCATION AND UPBRINGING**

UOT 372.3/.4

Şərafət Aram qızı Baxışova
*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin dosenti
pedaqogika üzrə elmlər doktoru*

MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİLDƏ MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏR VƏ İNTEQRASIYA

Шарафат Арам гызы Бахышева
*доцент Азербайджанского Государственного Педагогического Университета
доктор наук по педагогике,*

**НАЦИОНАЛЬНО-ДУХОВНЫЕ ЦЕННОСТИ И ИНТЕГРАЦИЯ
В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ**

Sharafat Aram Bakhishova,
*associate professor at Azerbaijan State Pedagogical University
doctor of sciences in pedagogy*

**NATIONAL SPIRITUAL VALUES AND INTEGRATION
IN PRESCHOOL EDUCATION**

Xülasə. Məqalədə yetişməkdə olan gənclərin bir şəxsiyyət kimi yetişməsi, hər şeydən əvvəl, onlarda milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlərin, mənəvi keyfiyyətlərin formalaşdırılması ilə bağlı olması göstərilir. Və qeyd edilir ki, milli-mənəvi dəyərlər insanı cəmiyyətdə formalaşdıran, inkişafa kömək edən davranış qaydalarıdır. Bu qaydalar dünya sivilizasiyasının təməli qoyulandan yaranmağa başlayıb. Dəyərlərin formalaşması prosesi nəticəsində dünyada hər bir fərdin haqlarını daha dolğun təsdiq edən xüsusiyyətlər yaranır. Dünya xalqları arasında milli-mənəvi dəyərləri ilə tanınan Azərbaycan xalqı yaşatdığı və təbliğ etdiyi bəşəri ideyaları, adət-ənənələri, milli xüsusiyyətləri ilə özünəməxsus yer tutur.

Açar sözlər: *milli mədəniyyət, milli təfəkkür, dünyagörüşü, mədəni irs, vətəndaş, vətənpərvərlik, dilin qorunması*

Резюме. Развитие молодежи как личности связано, прежде всего, с формированием у нее национально-нравственных ценностей и нравственных качеств. Самым ценным наследием, которое природа дала каждому народу, являются его национальные и духовные ценности. Национально-нравственные ценности – это правила поведения, формирующие человека в обществе и способствующие его развитию. Эти правила начали формироваться из фундамента мировой цивилизации. В результате процесса ценностного формирования создаются признаки, более полно подтверждающие права каждого человека в мире. Известный среди народов мира своими национальными и духовными ценностями, азербайджанский народ занимает особое место своими человеческими представлениями, традициями и национальными особенностями.

Ключевые слова: *национальная культура, национальное мышление, национально-нравственные ценности, культурное наследие, гражданство, патриотизм, языковая защита*

Summary. The development of young people as individuals is, first of all, connected with the formation of national and moral values and moral qualities in them. The most valuable heritage that nature has given to every nation is its national and spiritual values. National and moral values are the rules of behavior that shape a person in society and promote development. These rules began to emerge from the foundation of world civilization. As a result of the process of value formation, features are created that more fully confirm the rights of each individual in the world. Known among the peoples of the world for its national and spiritual values, the people of Azerbaijan have a special place with their human ideas, traditions and national characteristics.

Key words: *national culture, national thinking, national-moral values, cultural heritage citizen patriotism, language protection*

Müasir dünyanın təhsil paradigmasında daha aydın görünən xüsusiyyətlər diqqəti cəlb edir. Onlardan birincisi şəxsiyyətin formalaşması problemi. Başqa sözlə, şəxsiyyətin formalaşması təhsilin ana xəttidir. Bütün digər fəaliyyətlər bu xətdə birləşərək ümumi məqsədin reallaşdırılmasına təkan verir. "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda qeyd olunduğu kimi, "yaradıcı şəxsiyyət və vətəndaş formalaşdırmaq zəruri tələblərdən biridir. Bu, həm təhsilin məzmunu, həm də təşkili üçün əsas meyarlardandır" [1].

Təhsilin yaradıcı şəxsiyyət formalaşdırmaq missiyası onun humanist, humanitar xarakterini meydana çıxarır, yeni məzmun, pedaqoji texnologiyalar və idarəetmə sistemində gözlənilməsi ciddi tələb kimi nəzərə alınır. Yeni konsepsiyaya uyğun olaraq təhsilalanlarda keyfiyyət göstəricilərinin, dialoji mədəniyyətin formalaşdırılmasına üstünlük verilir.

Müasir dövrdə həyatın bütün sahələrində, o cümlədən, təhsildə baş verən dəyişikliklər insanda sosial istiqaməti formalaşdırmaq, baş verən dəyişikliklərə uyğun reaksiya vermək, yeni şəraitdə özünü-tənzimləmə, özünü-təyinat, özünü-təsdiq kimi xüsusiyyətləri aşkara çıxarmaq üçün vacibdir. Bununla əlaqədar istənilən səciyyəvi tədris müəssisəsi sosial dəyişikliklərdən asılı olmadan sosial inkişafa uyğun müstəqillik və təşəbbüs göstərməyə hazır olan yaradıcı şəxsiyyətə istiqamətlənməlidir. Şəxsiyyətin sosial inkişafı fəaliyyət zamanı həyata keçirilir. Fəaliyyət zamanı böyüməkdə olan insan özünüfərqləndirmədən, özünüdərk etmədən, özünü müəyyənləşdirməyə, sosial cəhətdən məsuliyyətli davranışa, özünü-reallaşdırmağa doğru yol keçir.

Müstəqil Azərbaycanın dünya standartlarına uyğun təhsil sistemini yaratmaq işinə onun ilkin pilləsi olan məktəbəqədər təhsilin təkmilləşdirilməsindən başlamaq lazımdır.

B.B. Zankovski yazırdı: "Uşaq şəxsiyyət olmağa o vaxt başlayır ki, o, öz-özünü dərk edir, yavaş-yavaş inkişaf edir və ətrafdakı hər şeyi özündə toplayır. Elə bir zaman gəlir ki, uşaq özünü digərlərindən ayırmağı öyrənir və nəinki başqaları üçün, eləcə də özü üçün şəxsiyyət olmağa başlayır"(5).

Şəxsiyyətin inkişafı bioloji, psixoloji və sosial amillərin vəhdətdə təsiri altında baş verən mürəkkəb və obyektiv hadisədir. Lakin inkişafın sürətini nizamlamaq, istiqamətinin məqsədyönlülüyünü təmin etmək mümkündür.

Biz hesab edirik ki, uşaqda şəxsiyyətin aşkarlanması onun öz xalqının milli-mənəvi dəyərlərinə, milli mədəniyyətinə malik olması ilə tam mümkündür. Təbiətin hər bir xalqa bəxş etdiyi ən qiymətli miras onun milli-mənəvi dəyərləridir. Milli-mənəvi dəyərlər insanı cəmiyyətdə formalaşdırın, inkişafa kömək edən davranış qaydalarıdır. Bu qaydalar dünya sivilizasiyasının təməli qoyulandan yaranmağa başlayıb. Dəyərlərin formalaşması prosesi nəticəsində dünyada hər bir fərdin haqlarını daha dolğun təsdiq edən xüsusiyyətlər yaranır. Dünya xalqları arasında milli-mənəvi dəyərləri ilə tanınan Azərbaycan xalqı yaşatdığı və təbliğ etdiyi bəşəri ideyaları, adət-ənənələri, milli xüsusiyyətləri ilə özünəməxsus yer tutur.

Milli şüurun, milli təfəkkürün qorunub saxlanması, milli-mənəvi dəyərlərin mənfi təsirlərdən qorunması üçün gənc nəslin, xüsusilə kiçikyaşlı uşaqların milli-mənəvi tərbiyəsinə xüsusi diqqət yetirmək ən vacib məsələlərdən biridir. Məlumdur ki, insanın yaşaması üçün onun mənəvi dünyasının formalaşması həlledici əhəmiyyət kəsb edir. Milli-mənəvi və əxlaqi dünyanın formalaşması funksiyası isə çox zaman təhsil sistemində aid edilir. Vəziyyətin spesifikasiyası bundan ibarətdir ki, mənəviyyətin böhranı eks-

tremal vəziyyətlərdə sürətlə artır. Çətin şəraitdə isə çox vaxt daxili dünyası formalaşmış, həyata uyğunlaşma bacarığı olan insanlar yaşayır.

Ölkəmizdə bugünkü həyatın səciyyəvi əlamətləri əxlaqi amillərin fəaliyyət dairəsinin genişlənməsi, mənəvi keyfiyyətlərin və baxışların rolunun artması kiçikyaşlı uşaqlarda milli-mənəvi keyfiyyətlərin tərbiyə olunmasına şərait yaradır.

Müasir dövrdə təhsilin yenidən qurulmasında digər cəhətlərlə yanaşı millilik amili də ön planda dayanır. Xalqımız əsrlər boyu özünün gözəl adət-ənənələrini, yüksək milli, əxlaqi hissələrini qoruyub saxlamış, nəsillərdən-nəsillərə ötürmüşdür. Milli adət-ənənələrə biganəlik, etinasızlıq xalqın sosial və mədəni inkişafında varisliyin pozulmasına, tarixi inkişaf prosesində qazandığı nailiyyətlərin itirilməsinə gətirib çıxarır.

Təhsilin və tərbiyənin milli zəmində yeniləşdirilməsi üçün gənc nəslin, xüsusilə kiçikyaşlı uşaqların mənəvi sağlamlığına, milli-mənəvi, ümumbəşəri, dini dəyərlər əsasında tərbiyə olunmasına, daxilən təmizlənməsinə diqqət artırılmalıdır. Uşaqların düzgün tərbiyə edilməsi onlarda dəyərli insani keyfiyyətlərin yaranmasına gətirib çıxarır. Bu gün təhsil sisteminin ən ümdə vəzifələrindən biri milli-mənəvi dəyərlərinə bağlı, vətənpərvər bir nəsil yetişdirməkdir.

Azərbaycan xalqının əsrlər boyu əldə etdiyi milli-mənəvi dəyərlər milli mədəniyyətdən, milli əxlaqdan, milli adət-ənənələrdən, mərdlikdən, vətənpərvərlikdən və digər insani keyfiyyətlərdən ibarətdir. Milli-mənəvi dəyərlərin ümumbəşəri ideyalara inteqrasiyasına yüksək qiymət verən ümummillə lider Heydər Əliyev bu barədə deyirdi: “Bu gün hər bir azərbaycanlının həm milli-mənəvi dəyərləri, həm də ümumbəşəri dəyərlərin mənəvi-əxlaqi mentaliteti onun ən böyük sərvətidir”.

Respublikamız beynəlxalq inteqrasiyanın mühüm istiqamətlərindən birini təşkil edən bəzi qlobal layihələrin iştirakçısıdır. Beynəlxalq inteqrasiya şəraitində iqtisadi inkişafa nail olmaq regionda respublikamızın mövqeyini gücləndirir və onun ictimai-siyasi problemlərinin həllində də mühüm rol oynayır.

Məlumdur ki, məktəbəqədər təhsil təhsilin ilk pilləsi olmaqla, uşaqların intellektual, fiziki və psixi inkişafını, istedad və qabiliyyətinin üzə çıxarılmasını, sağlamlığının qorunmasını, estetik tərbiyəsini təmin edir. Bu gün ağılın, intel-

lektin inkişaf etdirilməsi ön plana keçir. Dünyanın təhsil məkanında sadəcə bilik, bacarıqlar deyil, dəyərlər, səriştələr şəxsiyyətin inkişafında mühüm atributlar kimi qiymətləndirilir və bugünkü təhsilin keyfiyyət göstəriciləri kimi qəbul edilir.

Təhsilin inkişafının perspektivlərinin müəyyənəşdirilməsi çox mürəkkəb iş olduğu üçün bu işin müvəffəqiyyətlə həlli düşünülmüş nəzəri konsepsiyaya əsaslanmalıdır. Məktəbəqədər təhsil konsepsiyası yalnız həmin müəssisələrin kollektivinə deyil, təhsil sisteminin bütün işçilərinə, valideynlərə, geniş ictimaiyyətə ünvanlanır.

Müasir dövrümüzün xarakterik cəhətlərindən biri demokratik vətəndaş cəmiyyətinin qurulmasıdır. Bu məsələ də təhsildə həlledici rola malikdir, çünki yeni standartlarla təhsil alan yetişməkdə olan gənc nəsil vətəndaş cəmiyyətin qurucuları və iştirakçısı olurlar. İctimai həyatımızın bütün sahələrində olduğu kimi, böyüməkdə olan gənc nəslin təlimi, tərbiyəsi və təhsili sayəsində yeniləşmə, özünüdərk, özünəqayıdış meyilləri güclənməkdədir. Soykökümüzə qayıtmaq bugünkü gəncliyin başlıca vəzifələrindəndir. Ölkəmizdə bugünkü həyatın səciyyəvi əlamətləri – əxlaqi amillərin fəaliyyət dairəsinin genişlənməsi, mənəvi keyfiyyətlərin və baxışların rolunun artması kiçikyaşlı uşaqlarda milli-mənəvi keyfiyyətlərin tərbiyə olunmasına şərait yaradır.

Bütün bu məsələlər Respublikamızın təhsil müəssisələrinin, o cümlədən məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin qarşısında mühüm təxirəsalınmaz və ciddi vəzifələr qoyur. Hələ həyatın bərkini-boşunu kifayət qədər duymamış bu uşaqların xarakterində Vətənə məhəbbət, düzlük və doğruluq, yoldaşlıq və dostluq, böyüklərə hörmət və özündən kiçiklərə qayğı, xeyirxahlıq və qayğıkeşlik, humanizm, kollektivçilik və s. kimi milli-mənəvi keyfiyyətlərin bünövrəsini qoyub, təcridən onu inkişaf etdirmək məhz məktəbəqədər yaş dövründə təşəkkül tapır.

Görkəmli pedaqoq K.D. Uşinski deyirdi ki, vətənpərvərlik tərbiyəsindən yalnız Vətənin üzərini qara buludlar alanda danışmaq lazım deyildir. Bu müqəddəs işi müntəzəm aparmaq lazımdır [4].

Fikrimizcə, milli şüura, milli təfəkkürə yiyələnmiş insan dövlətin və yaşadığı həyatın heç bir hadisəsinə laqeyd qala bilməz. Bu hissələr onun milli-mənəvi tərbiyəsi səviyyəsinin inkişafı üçün lazım olan fəaliyyət istiqamətinə yönəldər.

Yetişməkdə olan gənc nəslin milli-mənəvi dəyərlər ruhunda tərbiyə olunmasının vacib tərkib hissəsindən biri olan vətənpərvərliyi ayrıca dəyərləndirmək lazımdır. Vətənpərvərlik insanın daxilindəki ehtiyaclardır. Hər bir insan ilk növbədə anasını, vətəninini, torpağını, millətini, dilini sevməli, bu hisslərlə yaşamalıdır.

Əgər tərbiyəçi-müəllim təlim-tərbiyə etdiyi uşaqların tədris uğurları ilə bərabər, böyüyə hörmət, ata-anaya, torpağa məhəbbət, ətraf ələmə sağlam münasibət bəsləməsinə nail ola bilirsə, deməli, gələcəyin əsl vətəndaşını hazırlayır. Uşaqlarda Vətənin müqəddəsliyinə və bölünməzliyinə səmimi və şüurlu inam yarada bilirsə, o böyüdükcə elini-obasını, Vətənimizi qəlbən sevecək, sağlam ruhlu, sağlam əqidəli vətəndaş olacaqdır.

Vətən torpağının müqəddəsliyi, onun yadellilərdən qorunması dastanlarımızın ulusu “Dədə Qorqud”da böyük bir məhəbbətlə tərənnüm edilir. “Kitabi-Dədə Qorqud” qəhrəmanlıq epodur. Onun ən böyük ideyası baş sərkərdədən tutmuş kiçiyə kimi bütün qəhrəmanların doğma torpaqlarını qorumaq uğrunda canlarından keçməyə daim hazır olduqlarını göstərməkdir. Ölkəmizin yaşadığı bugünkü mərhələdə xalqımızın qarşısında duran ən ümdə problemlərin həlli, o cümlədən respublikamızın suverenliyinin və müstəqilliyinin qorunması baxımından müasir Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının bu qəhrəmanlıq ideologiyasından faydalanmağının vacibliyi aydındır.

Bu möhtəşəm abidədə deyilən fikirlər belə bir danılmaz həqiqəti təsdiq edir ki, hər bir xalq, millət özünün bütün tarixi inkişaf mərhələlərində gənc nəslin hərbi-vətənpərvər ruhda tərbiyə edilib yetisdirilməsinə xüsusi əhəmiyyət vermişdir.

Ana dili həm mədəniyyət, həm də düşüncə tərzidir. Dil hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitədir. Bütün dillərin tanınması və hörməti sülhün qorunması üçün əsasdır. Hər bir xalqın inkişafı, həyatı, mübarizəsi onun dili ilə sıx bağlıdır. Belə ki, hər bir xalq öz tarixini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənəsini gələcək nəsillərə məhz dil vasitəsi ilə çatdırır. Hər bir insan öz ana dilini yaxşı bilməli və onu qorumalıdır.

Dövlətimizin dil və təhsilə dair daxili siyasətində mənəvi-millət qayğının önəm alması gənc nəslin nitq mədəniyyətinin çiçəklənməsinə

xüsusilə geniş vüsət vermişdir. Azərbaycan dili bu gün dərin fikirləri ən incə çalarlarındaq olduqca aydın bir şəkildə ifadə etmək qüdrətinə malik dillərdəndir. Düşüncələrdəki dərinliyi, hisslərdəki incəlikləri bütünlüklə ifadə etmək kamilliyinə yetişə bilməsi üçün hər hansı xalqa bir neçə minillik tarix yaşaması lazım gəlir. Azərbaycan dilinin bugünkü inkişaf səviyyəsi göstərir ki, Azərbaycan xalqı dünyanın ən qədim xalqlarındandır.

Dil xalqın, millətin, dövlətin əsas fərqləndirici amillərindən biridir. Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixinin görkəmli nümayəndələrindən biri olan Firidun bəy Köçərli yazır ki, “Bir millətin malını, dövlətini alsan ölüb getməz, amma dilini alsan, ondan bir nişanə qalmaz” (3).

Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, mükəmməl təhsil almasında, dünyagörüşünün genişlənməsində, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol oynayır. Ana dili millətin özünəməxsusluğunu qorumaqla yanaşı, tərcümə vasitəsilə başqa xalqların mədəni irsi ilə tanış olmağa, onlarla ünsiyyət qurmağa imkan yaradır. Dili qoruyub inkişaf etdirmək hər bir vətəndaşın, vətənə, millətə olan məhəbbətini – vətənpərvərliyini ifadə edir. Biz də məhz bu səbəbdən dilimizi qorunmalı, ona sahib çıxmalıyıq.

Müasir dövrdə kütləvi informasiya vasitələrinin köməyi ilə yeniyetmələr geniş səpkidə informasiya almaq imkanı əldə etmişlər, lakin müsbət informasiya ilə bərabər onlar geniş miqyasda milli mənəviyyətimizə zidd olan məlumatlar alırlar, bu da onların milli şüuruna mənfi təsir göstərir və mənəviyyatlarının korlanmasına gətirib çıxarır. İctimai, mənəvi və tərbiyəvi əhəmiyyət kəsb etməyən verilişlər uşaq və gənclərin təlim-tərbiyəsinə mənfi təsir edir, Azərbaycanın dünyadakı nüfuzuna böyük zərbə vurur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 23 may 2007-ci il tarixli “Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizlik konsepsiyası”[6] adlı sərəncamında qeyd edilir ki, Azərbaycan xalqının dilinin, mədəni irsinin, maddi və mənəvi dəyərlərinin mühafizəsi dövlətin milli təhlükəsizlik siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, zəmanəmizdə uşaq və yeniyetmələrin dünyagörüşü, maddi və mənəvi dəyərlərin formalaşması ailə və məktəbdən daha çox, həm də kütləvi in-

formasiya vasitələrinin təsiri ilə bağlıdır. Bu mənada milli-mənəvi dəyərlərin qorunması “Televiziya və radio yayımı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda xüsusilə vurğulanmışdır.

Dilimizin qorunması və inkişaf etdirilməsi adi məsələ olmayıb, dövlət və ümumdünya əhəmiyyətli problemlərdən biridir. Ana dilinin xalqlar arasındakı böyük rolunu və əhəmiyyətini nəzərə alan YUNESKO-nun Baş Konfransının 30-cu sessiyasının qərarı ilə bütün dünyada 21 fevral “Ana dili günü” kimi qeyd edilmişdir.

Xalqımız əsrlər boyu özünün gözəl adət-ənənələrini, yüksək milli, əxlaqi hisslərini qoruyub saxlamış, nəsillərdən-nəsillərə ötürmüşdür.

Apardığımız müşahidələr belə bir qənaətə gəlməyə əsas verir ki, gənc nəslin milli mənəviyyatımız ruhunda tərbiyə olunması üzrə işə anaya məhəbbət, insana məhəbbət, doğma dilə məhəbbət kimi uşağın dünyaya gəldiyi gündən

başlamaq lazımdır. Bu, hər bir valideynin müqəddəs vəzifəsidir. Bünövrəsi bu dövrdən qoyulmuş düzgün əxlaq üzərində kiçikyaşlı uşaqların mənəvi tərbiyəsini səmərəli təşkil etmək asanlaşır.

Problemin aktuallığı. Tərbiyə ümumbəşəri anlayış olsa da, hər bir xalqı səciyyələndirən öz milli, mənəvi xüsusiyyətləri: ana dili, dini, tarixi, ədəbiyyatı, incəsənəti, mədəniyyəti, adət və ənənələri vardır. Bütün bunlar həmin xalqın milli mənəviyyatını təşkil edir, böyüməkdə olan nəslin tərbiyəsində böyük rol oynayır.

Problemin elmi yeniliyi. Ana dilini məktəbəqədər təhsil müəssisələrində uşaqlara sevdirməklə vətəndaşlıq tərbiyəsini daha da güclənməsinə, uşaqlarda qürur hissinin formalaşmasına nail olmaq ən ümdə məsələlərdən olduğu üçün məqalədə bu məsələlər təhlil edilmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədən məktəbəqədər təhsil müəssisələrində çalışan mütəxəssislər faydalana bilər.

Ədəbiyyat:

1. “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 19 iyun, 2009-cu il. // Təhsil xəbərləri. 2009-cu il, № 6, s.12-57.
2. Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu // Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi, 2003, s. 2-6.
3. Köçərli Firidun bəy. “Balalara hədiyyə”. – Bakı: “Orucov qardaşları” mətbəəsi, – 1912, – 87 s.
4. Uşinski, K.D. Seçilmiş pedaqoji əsərləri / K.D. Uşinski. – Bakı: Azərnaşr, – 1953, – s.113
5. Занковский, Б.Б. «Психология детства». / Б.Б. Занковский – М.: Наука, – 1996, – с.250
7. <https://e-qanun>

E-mail: sharafat_baxishova1960@mail.ru
Rəyçilər: *ped.ü.elm.dok., prof. M.İ. İlyasov,*
ped.ü.elm.dok., prof., prof. Ş.Q. Əliyeva
Redaksiyaya daxil olub: 26.05.2022